

SİGORTACILIK ALANINDA YÜKSEKLİSANS, DOKTORA EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ VE MEVCUT DURUM

Doç. Dr. Feride Hayırsever Baştürk
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
Bankacılık ve Finans Bölümü
feride.basturk@bilecik.edu.tr

Özet

Sigortacılık sektörünün ekonomi içerisinde önemli bir alt sektör olması sigortacılık alanında uzmanlaşmış istihdam sorununu da gündeme getirmiştir. Sigortacılık sektörünün gelişmesinin ülkelerin gelişmişlik düzeyini çok yakından etkilemesi nedeni ile sektörün bu anlamda desteklenmesi ülke yararına olacaktır. Bu nedenle Sigortacılık Lisansüstü Eğitim Programlarının Türkiye’de faaliyet gösteren sigorta şirketleri, acenteler ve sigorta sektöründe yer alan üst düzey kuruluşlara istihdam sağlamak, bu alanlarda akademik kariyer yapmayı hedefleyen akademisyenlere ve sektör uzmanlarına yol gösterici olmak, teori ve pratiği buluşturmak, kaynak sağlamak gibi amaçları mevcuttur.

Bununla birlikte söz konusu alanda lisansüstü eğitim programlarının sayısı son derece sınırlıdır. Bu çalışma kapsamında ülkemizde bulunan Sigortacılık Lisansüstü Eğitim Programlarının özellikleri ve kapsamaları incelenmiş ve yurtdışında bulunan programlardan örnekler verilmiştir. Ayrıca sektörde çalışanların eğitim durumları ele alınarak genel olarak sigorta sektörünün istihdam yapısı ve sigortacılık eğitimi alanların bu yapıdaki payı da incelenmiştir. Var olan yapı içinde sektör genelinde farklı alanlarda eğitim alan kişilerin istihdamdaki payının dikkat çektiği gözlemlenirken, sigortacılık sektöründe lisansüstü eğitimin gerekliliği ve öneminin arttığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Sigorta, sigorta sektöründe istihdam, sigortacılık alanında yüksek lisans.

NEED TO POSTGRADUATE AND DOCTORATE PROGRAMS ON INSURANCE, CURRENT SITUATION

Abstract

As a key sub-industry of economy, the insurance industry has brought into question the issue of specialized workforce in the field of insurance. Since the advancement of the insurance industry greatly fuels the development of countries, enhancement of this market will hence be for the good of the country. In this regard, Postgraduate Programs on Insurance are aimed at supplying workforce for insurance companies, agencies and other key insurance organizations in Turkey, guiding academicians and market professionals intending to build an academic career in these fields, combining the theory and practice, and providing resources.

However, number of postgraduate programs in this field is very limited. In this study, details and contents of Postgraduate Programs on Insurance offered in our country were discussed, and several examples of similar programs abroad were presented. Moreover, educational background of professionals in the market was addressed followed by an overall presentation of the employment profile of the insurance industry and the role of the graduates in this profile. The study further revealed that graduates have noteworthy contribution to employment across different fields of the industry, stressing the need to and significance of the postgraduate study on insurance.

Keywords: Insurance, Employment in Insurance Industry, Postgraduate Insurance Industry.

GİRİŞ

Sigorta sektörü finans sektörünün önemli bir parçası olmasının yanısıra, uzun vadeli fon oluşturulması, tasarruf oranlarını etkilemesi ve sermaye birikimine katkıda bulunması açısından önemlidir. Sigorta sektörü ile bireysel ve kurumsal olarak sahip olunan varlıklara, ulusal ve uluslararası ticaret unsurlarına teminatlar verilmesi, olası hasar durumlarında da ciddi bir destektir.

Sigortanın amacı; insanları ve ekonomik varlıkları tehdit eden, ancak öngörülebilirlikle beraber, meydana gelip gelmeyeceği, hangi ölçüde ne zaman meydana geleceği belli olmayan risklere karşı sigortalıyı korumaktır. Sigorta aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerin, belirli bir miktar para ödemesi yoluyla toplanan tutarın, sadece o tehlikenin gerçekleşmesi sonucu fiilen zarara uğrayanların zararının karşılamakta kullanıldığı bir risk transfer sistemidir(Çetin, 2014:3). Sigorta en basit yönüyle iki temel özelliğe sahiptir. Riski bir bireyden bir gruba transfer eder, zararları bir havuz içerisinde tüm grup üyelerine paylaştırır(Kırkbeşoğlu,2015:45).

Sektörün mikro işlevleri olarak; girişimcinin kararlarını etkilemesi, yatırım sermayesi bulması konusunda yardımcı olması, risk karşılığı tutulan sermaye miktarını en aza indirmesi, kredi olanaklarını genişletmesi, fiyatların daha gerçekçi bir düzeyde oluşmasına katkı sağlaması sayılabilir. Benzer şekilde ekonominin geneli için düşünülen makro işlevleri ise; önemli bir tasarruf kaynağı olması, sosyo-ekonomik çöküntü ve kayıpları önlemesi, refah düzeyini yükseltmesi, uluslararası ekonomik ilişkileri ve ticareti geliştirmesidir(Uralcan,2011).

Sigortacılık sektörünün ekonomi içerisinde önemli bir alt sektör olması sigortacılık alanında uzmanlaşmış istihdam sorununu da gündeme getirmiştir. Sigortacılık sektörünün gelişmesinin ülkelerin gelişmişlik düzeyini çok yakından etkilemesi nedeni ile sektörün bu anlamda desteklenmesi ülke yararına olacaktır. Bu nedenle Sigortacılık Lisansüstü Eğitim Programlarının Türkiye’de faaliyet gösteren sigorta şirketleri, acenteler ve sigorta sektöründe yer alan üst düzey kuruluşlara istihdam sağlamak, bu alanlarda akademik kariyer yapmayı hedefleyen akademisyenlere ve sektör uzmanlarına yol gösterici olmak, teori ve pratiği buluşturmak, kaynak sağlamak gibi amaçları mevcuttur.

Bununla birlikte söz konusu alanda lisansüstü eğitim programlarının sayısı son derece sınırlıdır. Bu çalışma kapsamında; genel olarak finansal okuryazarlık ve finansal eğitim konusunda uluslararası açıklamalar özetlenmiştir. İkinci olarak, ülkemizde üniversitelerde bulunan Sigortacılık Lisansüstü Eğitim Programları açıklanmış ve programların özellikleri ile birlikte gözlemlenen sorunlar da irdelenmiştir. Yurtdışında bulunan programlardan örnekler verilmiştir. Son olarak sektörde çalışanların eğitim durumları ele alınarak genel olarak sigorta sektörünün istihdam yapısı ve sigortacılık eğitimi alanların bu yapıdaki payı da incelenmiştir.

FINANSAL OKURYAZARLIK VE FINANSAL EĞİTİM

Finansal kriz sonrasında, finansal okuryazarlık, ekonomilerin çoğu tarafından bireyler için önemli bir yaşam becerisi olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Politika yapıcılarının bu konuya ilgisinin artmasındaki temel nedenler; pek çok (finansal) riskin tüketiciye aktarılması, finansal ortamdaki hızlı değişim ve artan karmaşıklık, finans alanında aktif tüketici/yatırımcı sayısındaki artış ve yasaların tüketiciyi koruma konusundaki etkilerinin sınırlı kalması olarak sıralanabilir. Bütün bunlara ek olarak; düşük finansal okuryazarlık düzeyinin, finans piyasaları ve hanehalkı başta olmak üzere, tüm topluma yayılma etkisi ve toplam potansiyel maliyeti finansal krizle tam anlamıyla gözler önüne serilmiştir(OECD/INFE,2012).

Finansal okuryazarlıkla ilgili tanımların birçoğunda aşağıdaki beş bileşen yer almaktadır;

- Finansal kavramlarla ilgili bilgi,
- Finansal kavramlarla ilgili iletişim kurabilme yeteneği,
- Kişisel finans yönetimi becerisi,
- Uygun finansal kararlar verme becerisi,
- Gelecekteki finansal ihtiyaçlar için planlama yapma davranışı(Gökmen,2012:18).

Finansal okuryazarlık son yıllarda sıklıkla kullanılan bir kavram olup, farklı terimlerle ifade edilmektedir. Örneğin; İngiltere ve Kanada’da “finansal yeterlilik” iken ABD ve Avustralya’da “finansal okuryazarlıktır”. Bazı yazar veya kurumlar “finansal farkındalık” terimini kullanırken, ayrıca “finansal eğitim” kavramı da bu terimlerle birlikte kullanılmaktadır(Gökmen,2012:17).

Finansal eğitim, OECD¹ tarafından şöyle tanımlanmıştır: Finansal tüketicilerin/yatırımcıların finansal ürünler ve kavramları kavrayışlarını artırdıkları; bilgi, talimat ve/veya tarafsız tavsiyeler aracılığıyla, daha bilinçli tercihler yapmak adına finansal risk ve fırsatların iyice farkına varma, yardım için nereye başvuracaklarını bilme ve finansal refahlarını ve bunu korumanın yollarını artırmaya yönelik diğer etkili önlemleri alma becerilerini ve güvenini tesis ettikleri süreç. Gelişmiş ülkelerde finansal eğitim düzeyi yüksek kişiler arasında yapılan araştırmalarda dahi, tüketicilerin finansal bilgi seviyelerinin çok düşük olduğu görülmüştür. Araştırmalardan çıkan bu sonuçlar, hükümetlerin ve uluslararası finansal kuruluşların dikkatlerinin, finansal eğitim konusu üzerinde toplanmasına yol açmıştır. 2006 yılında OECD Sigorta ve Emeklilik Komitesi de, konuyu gündemin üst sıralarına almış ve “Finansal Eğitim ve Bilinç ile İlgili İlkeler ve İyi Uygulamalara Yönelik Tavsiyeler” isimli bir rapor hazırlamıştır(Oksay, 2006:10).

Finansal Eğitim Ulusal Stratejisi Üst Düzey İlkeleri, OECD’nin tüm G20 ülkeleri dahil olmak üzere 100’den fazla ülke ve ilgili uluslararası kuruluşun temsilcilerinden oluşan Uluslararası Finansal Eğitim Ağı (OECD/INFE²) tarafından geliştirilmiştir. İlkeler, uluslararası bir anket çalışması ve derinlemesine yapılmış bir tekrarlanan inceleme sürecine dayanmaktadır. Üst Düzey İlkelerin bu nihai versiyonu, OECD/INFE ve finansal eğitimden sorumlu OECD organları (Finansal Piyasalar Komitesi ve Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Komitesi) tarafından Nisan 2012 içinde onaylanmıştır. 2012 yılının Şubat ve Nisan aylarında yapılan toplantılarda bir araya gelen G20 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları’nın talebi ve G20 Meksika dönem başkanlığının öncülüğünde gündeme gelen ilkeler, Los Cabos Zirvesi’nde G20 Liderlerine sunulmuş ve onaylanmıştır.

Finansal eğitim, böylece, piyasanın işleyişi ve basiretli düzenlemelerin önemli bir tamamlayıcısı haline gelmiş ve bireylerin finansal davranış(lar)ının iyileştirilmesi pek çok ülkede uzun vadeli bir politika önceliği olarak kabul görmüştür. Bu eğilim, hükümetler, düzenleyici otoriteler ve diğer özel ve sivil paydaşların finansal eğitim konusunda çeşitli girişimlerde bulunmalarına sebep olmuştur. Bu girişimler zaman zaman finansal tüketicinin korunması önlemleriyle birleştirilmiş girişimlerdir. Finansal eğitim konusuna ilgide ve bu konuya ayrılan finansal kaynaklarda gözlenen artışa paralel olarak bu tür programların etkinlik ve uygunluğunun sağlanması ve uzun vadedeki etkilerinin değerlendirilmesi önem kazanmıştır.

Bu bağlamda, kaynak ve emek israfının önlenmesi ve bu tür programların etkinliğinin garanti edilmesi için en iyi yöntemin *ulusal düzeyde eşgüdümlü olarak, her ulusun kendisine uygun biçimde tasarlanmış stratejiler* olduğu genel olarak kabul görmüştür. Ne var ki, paydaşların uzun vadede katılımlarının sınırlı düzeyde kalması, paydaşlar arası işbirliği konusundaki zorluklar, görev alanı ve menfaat konularındaki çatışmalar, mali ve aynı kaynak yetersizliği ve uygulamadaki diğer sorunlar nedeniyle bu ulusal çabaların zorluklarla karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Üst Düzey İlkelerin amacı bu konulara açıklık getirmek ve özellikle hükümetler ve kamu kurumları başta olmak üzere, ilgili paydaşlara finansal eğitime ilişkin etkin ulusal stratejilerini oluşturabilmeleri için, *başlayıcı olmayan, uluslararası nitelikte bir kılavuz oluşturmak ve politika seçenekleri* sunmaktır. Üst Düzey İlkeler, finansal eğitim ve farkındalık alanında küresel bir rehber rolü üstlenmektedir. Üst Düzey İlkelerin, INFE ve OECD Konseyi tarafından üretilip hâlihazırda onaylanmış olan bir dizi tavsiye kararıyla birlikte değerlendirilmesi gerekir. Bu tavsiye kararlarından bazıları şunlardır:

- OECD (2005) Recommendation of the Council on Principles and Good Practices on Financial Education and Awareness - OECD’nin Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık İlkeleri ve İyi Uygulamalar Hakkında Konsey Tavsiye Kararı (2005).
- OECD (2008a) Recommendation of the Council on Good Practices for Financial Education relating to Private Pensions - OECD’nin Bireysel Emekliliğe İlişkin Finansal Eğitim İyi Uygulamaları Hakkında Konsey Tavsiye Kararı (2008a).

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

² International Network for Financial Education

- OECD (2008b) Recommendation of the Council on Good Practices for Enhanced Risk Awareness and Education on Insurance issues - OECD'nin Sigortacılık Konularına İlişkin Risk Farkındalığını ve Eğitimini Artırmaya Yönelik İyi Uygulamalar Hakkında Konsey Tavsiye Kararı (2008b).
- OECD (2009) Recommendation of the Council on Good Practices on Financial Education and Awareness relating to Credit - OECD'nin Kredi Konusunda Finansal Eğitim ve Farkındalığa Yönelik İyi Uygulamalar Hakkında Konsey Tavsiye Kararı (2009).
- OECD/INFE (2011c) High-level Principles on the Evaluation of Financial Education Programmes and dedicated Guides on Evaluation – Finansal Eğitim Programlarının Değerlendirilmesine ve Değerlendirme Kılavuzlarına İlişkin OECD/INFE Üst Düzey İlkeleri (2011c).
- OECD/INFE (2012, forthcoming) Guidelines for Financial Education in Schools, Okullarda Finansal Eğitime Yönelik OECD/INFE Kılavuzları (2012). (OECD/INFE,2012).

Bir Ulusal Stratejinin geliştirilmesi için tüm ülkelere uyacak tek bir model ya da süreç yoktur. Ulusal Stratejinin geliştirilmesi ve çerçevesinin tasarlanması sırasında her ulusun kendine özgü zorlukları göz önüne alınmalı ve ülkelerin kısa ve uzun vadeli politika hedefleriyle uyumlu bir süreç oluşturulmalıdır. Ulusal Strateji, tüketicilerin ve yatırımcıların finansal hizmetlere erişimlerinin artırılması veya uygun finansal tabana yayılma³ ve/veya finansal tüketicinin korunması çerçevesinin desteklenmesini içeren daha bütüncül bir parçası olabileceği gibi, daha geniş bir tanımla finans piyasalarının daha sağlam ve adil bir yapıya kavuşturulması ve finansal istikrarın desteklenmesini içeren bir yaklaşımın parçası ya da tamamlayıcısı da olabilir(OECD/INFE,2012).

Finansal açıdan sigortacılığın temel fonksiyonu girişim riskinin minimum kılmaktır. Sigortacılığın amacı riskleri istatistiksel yöntemlerle belirlemek, aktüeryal hesaplamalarla bunların dağılımını sağlamak ve risk paylaşma ve transfer tekniği olarak finansal sistemde yer almaktır(Bölükbaşı, Pamukçu,2010:469).

Ülkelerin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak finans sektörü içinde payının artması istenen sigortacılık alanı için eğitim çalışmaları bu kapsamda incelenmektedir. Sigorta bilincinin oluşması ve gerek sigortalı sayısının artması gerekse sektörde sigorta eğitimi alan kişilerin istihdam edilmesi her eğitim kademesi için planlama yapılmasının gerekliliğini arttırmaktadır. Özellikle lisans ve lisansüstü sigorta eğitimlerinin sayı ve kapsam olarak geliştirilmesinde, ülkemiz için yeni stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır.

SİGORTACILIK ALANINDA LİSANSÜSTÜ EĞİTİM

Sigortacılığın ülke ekonomisinin gelişimini gösteren önemli bir gösterge olması ve ekonomi içindeki önemi nedeniyle sigortacılık lisansüstü eğitiminin teorik eğitimin yanı sıra uygulama ağırlıklı bir eğitim olması gerekmektedir. Bu durum eğitimin hem akademik hem de sektör tecrübesi olan öğretim üyeleri ve sektör uzmanları ile bir işbirliği içerisinde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde bünyesinde sigortacılık alanında lisansüstü eğitim bulunan başlıca üniversiteler ve bölüm isimleri Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Bünyesinde Sigortacılık Alanında Lisansüstü Eğitimi Bulunan Başlıca Üniversiteler

Üniversite	Enstitü	Yükseklisans	Doktora
Marmara Üniversitesi	Bankacılık ve Sigortacılık	Sigortacılık Tezli ve Tezsiz	-----*
Marmara Üniversitesi	Bankacılık ve Sigortacılık	Aktüerya Tezli ve Tezsiz	-----

³ Halihazırda finansal tabana yayılma kavramının farklı açıklamaları bulunmaktadır. G20 Finansal Tabana Yayılma Küresel Ortaklığı ve INFE'nin finansal eğitimin finansal tabana yayılmadaki rolü hakkında çalışan alt-grubu, küresel olarak kabul görmüş tanımlar ortaya koymuştur. "Finansal tabana yayılma, finansal refah ile ekonomik ve sosyal katılımı desteklemek amacıyla, her ülkenin ihtiyaçlarına göre belirlenmiş mevcut yaklaşımların yanı sıra, finansal farkındalık ve finansal eğitim gibi yaklaşımları da içeren yenilikçi yaklaşımlar aracılığıyla güvenli ve iyi düzenlenmiş finansal piyasa ürün ve hizmetlerine uygun maliyetli, zamanında ve yeterli erişimin sağlanması ve geliştirilmesi sürecidir."

Gazi Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sigortacılık Tezli ve Tezsiz	-----
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Bankacılık ve Sigortacılık Tezli	-----
Başkent Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sigortacılık ve Risk Yönetimi Tezsiz	-----*
İzmir Ekonomi Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sigortacılık ve Risk Yönetimi Tezsiz	-----
İstanbul Ticaret Üniversitesi	Finans Enstitüsü	Sigortacılık Tezsiz	
İstanbul Ticaret Üniversitesi	Finans Enstitüsü	Sigorta ve Risk Yönetimi Tezli	Sigorta ve Risk Yönetimi

* Hazırlık Sürecinde

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Sigorta sektöründe lisansüstü eğitim açısından mevcut durum

Marmara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi'nde geçmiş yıllardan süregelen tezli ve tezsiz programlar mevcutken, ilerleyen yıllarda bunlara İzmir Ekonomi Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi eklenmiştir. Bu anlamda açılan en yeni bölüm Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi bünyesindeki tezli yüksek lisans programıdır. Ayrıca yine son yıllarda sadece İstanbul Ticaret Üniversitesi bünyesinde Sigorta ve Risk Yönetimi adı altında bir doktora programı başlamıştır. Bu bölümlere ek olarak Hacettepe Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde Aktüerya alanında yüksek lisans ve doktora programları, Yaşar Üniversitesi ve Bahçeşehir Üniversitesi bünyesinde de Aktüerya alanında yüksek lisans programı bulunmaktadır.

Benzer şekilde, aktüerya bilimleri alanında yetişmiş öğretim üyesi sayısının son derece az olduğu, ve bu alanda üniversite kadrolarında daha fazla sayıda akademisyene acilen ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bununla birlikte üniversitemizde, aktüerya bilimleri alanında dünyanın saygın bilimsel dergilerinde yayınlara sahip ve bu dergilerde editörlük yapan öğretim üyeleri olduğu da tespit edilmekte ve bu durumun aktüerya lisansüstü programlarının gelişimi için bir güç unsuru olduğu ifade edilmektedir. (SEGEM,2011b).

Tablo 2'de sigortacılık alanında yurtdışında bulunan lisansüstü programlara örnekler yer almaktadır.

Tablo 2: Yurtdışı Sigortacılık Yüksek Lisans Programlarından Örnekler

Ülke	Üniversite	Program Adı
ABD	COLORADO TECHNICAL UNIVERSITY	Insurance and Risk Management
	UNIVERSITY OF MINNESOTA	Insurance and Risk Management
	UNIVERSITY OF WISCONSIN-MADISON	Risk Management and Insurance
	WALDEN UNIVERSITY	MBA - Risk Management
	FLORIDA STATE UNIVERSITY	Risk Management and Insurance
İNGİLTERE	GEORGIA STATE UNIVERSITY	Risk Management and Insurance
	ST. JOHN'S UNIVERSITY	Risk and Insurance
	CITY UNIVERSITY (CASS BUSINESS SCHOOL)	Risk Management and Insurance
AVUSTURALYA	LONDON METROPOLITAN UNIVERSITY	International Banking and Insurance Law
	OTTINGHAM UNIVERSITY	Risk Management
ALMANYA	DEAKIN UNIVERSİTİ	Insurance and Risk Management
	LUDWIG-MAXIMILIANS UNIVERSITY Munich	Insurance
NORVEÇ	UNIVERSITY OF OSLO	Risk Management and Marine Insurance
HOLLANDA	DUISENBERG SCHOOL OF FINANCE	Risk Management
İTALYA	MIB SCHOOL OF MANAGEMENT	Insurance and Risk Management
YUNANİSTAN	UNIVERSITY OF GEORGIA TERRY	Insurance and Risk Management
	COLLAGE OF BUSINESS	
İSKOÇYA	GLASGOW CALEDONIAN UNIVERSITY	Insurance and Risk Management

İRLANDA	UNIVERSITY OF LIMERICK	Risk Management and Insurance
YENİ	VICTORIA UNIVERSITY OF WELLINGTON	Stochastic Processes in Finance and Insurance
ZELLANDA		
KANADA	UNIVERSITY OF CALGARY	Risk Management and Insurance
MALEZYA	ASIA E UNIVERSITY	Master of Business Administration Specialising in Islamic Insurance

Kaynak: (1) SEGEM, 2011a

(2) Yazar tarafından ilave yapılmıştır.

Genel olarak finans sektörü bünyesinde açılan diğer lisansüstü alanlar düşünüldüğünde; sigortacılık alanındaki program azlığı ve doktora programı konusundaki eksiklikler dikkati çekmektedir. Sigortacılık lisansüstü eğitim programları içerikleri yurt dışı programlarla karşılaştırıldığında araştırma bazlı değil kredi-saat esasına dayalı ders bazlı yürütüldüğü görülmektedir. Bu nedenle eğitimden beklenen faydanın sağlanması oldukça güçleşmektedir. Sigortacılık lisansüstü eğitim programlarında gözlemlenen sorunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir(SEGEM, 2011a:4).

- **Ders Sayısının Gereğinden Fazla Olması:** Lisansüstü eğitim düzeyinde henüz standartlaşmış programlar oluşturulmadığından minimum kredi saatinin ne olması gerektiği üniversiteler bazında farklılık göstermektedir. Ders sayıları mümkün olduğu ölçüde asgari düzeyde tutulmalı ve bilimsel araştırma ve yöntem tekniklerine müfredatta ağırlıklı ve zorunlu olarak yer verilmelidir.

- **Derslerin İçerik Olarak Programa Uygunluk Sorunu:** Yüksek lisans eğitimi uzmanlaşmayı amaçladığından, uzmanlık derslerinin belirlenmesi ve alanla ilgisi olmayan derslerin elimine edilmesi gerekmektedir. Yüksek lisans programında iş kabulü, fiyatlandırma, reasürans ve hasar muhasebesi gibi spesifik başlıkların yer alması gerekirken genel muhasebe, uluslararası iktisat ve pazarlama gibi genel derslerin programda yer almaması gerekmektedir.

- **Lisans ve Yüksek Lisans Ders Programlarının İçerik Benzerliği:** Lisansüstü eğitimin lisans eğitiminden farklı olarak daha fazla uzmanlaşmaya, araştırmaya ve sorgulamaya dönük bir içeriğe sahip olması gerekmektedir. Ancak sigortacılık lisansüstü eğitim programlarını mühendislik, matematik gibi farklı lisans eğitimine sahip adayların da tercih etmesi programın homojen olmamasına yol açmakta ve lisansüstü eğitimin spesifik alanlara ayrılmasını zorlaştırmaktadır. Mevcut sigortacılık yüksek lisans programının temel amacı, sigortacılık alanınca halihazırda çalışan ya da çalışmak isteyen kişilere temel sigortacılık eğitim sağlamaktır. Bu sebeple programa çok çeşitli lisans altyapısına sahip öğrenciler kayıt yaptırmaktadır. İşletme, iktisat, hukuk, muhasebe, istatistik, aktüerya vb. lisans programları buna örnek verilebilir. Programa ayrıca sigortacılık önlisans ve lisans programlarından mezun adaylarda başvurmaktadır. Bu durum ister istemez programın ders çeşitliliğini ve eğitim düzeyini doğrudan etkilemektedir. Yeterli öğrencinin programa kaydının sağlanması ve eğitime katılanların ortak bir paydada buluşturulması noktasında sıkıntılar görülmesi nedeniyle program sigortacılık alanında bir alt uzmanlaşma sağlamayı hedeflemek yerine, temel sigortacılık eğitimi vermeye odaklanmıştır. Bu durum uygulamalı bir bilim dalı olan sigortacılığın alt uzmanlık dallarında eğitiminin verilmesinde sıkıntılar doğurmaktadır(SEGEM, 2011a:5).

- **Öğretim Elemanı Bazlı Ders Programı Oluşturulma Sorunu:** Sigortacılık alanında teori ve uygulama konusunda uzman akademisyen eksikliği nedeniyle zaman zaman öğretim elemanı bazlı ders programları oluşturulduğu görülmektedir.

- **Öğrencinin Derslere Aktif Katılımının Sağlanamaması:** Yüksek lisans ve doktora düzeyinde çoğunlukla dersler karşılıklı tartışma ve öğrencinin sunumlarla derse aktif katılımı şeklindedir. Ancak derse katılımı istenen verimlilik sağlanamamaktadır.

- **Türkçe Kaynak (Yayın ve Veri Seti) Sıkıntısı:** Öğrencinin aktif katılımını güçleştiren en büyük sıkıntılardan birisi teorik ve pratik bilgiye ulaşımındaki güçlüklerdir. Sigortacılık konusunda ve özellikle sigorta tekniğine yönelik yayın eksikliği kadar, bilimsel çalışma yapılmasına imkan sağlayacak yeterli ve güvenilir veri temini de önemli bir sıkıntıdır(SEGEM, 2011a:6).

- **Doçentlik Alanı Yokluğu:** Lisansüstü eğitim kalitesinin artırılmasında üniversitelerde özellikle sigortacılık önlisans, lisans ve lisansüstü bölümlerinde yaşanan kadro ve doçentlik sorunları, beraberinde çok az sayıda akademisyen yetişmesine, yetişen akademisyenlerin farklı doçentlik alanlarında kariyer yapmak zorunda olmalarına rağmen kendi çabaları ile sektör teorisinde ve uygulamalarında yetkinliğe ulaştıkları görülmektedir. Öte yandan sektör uzmanlarının yönetmelik gereği akademik unvanları olmadığından özellikle lisansüstü programlarda eğitim verememeleri önemli bir diğer sorundur.

Diğer eğitim alanlarında olduğu gibi, sigortacılık/aktüerya alanında da eğitim önlisans, lisans ve lisansüstü olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bu kapsamda incelenmesi hedeflenen diğer bir konu da sektör genelinde var olan istihdam yapısıdır. Bu yapı içinde sigorta ve aktüerya konularıyla ilgili eğitim alanların payının araştırılması ve var olan yapının nasıl oluştuğunun gözlemlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

SİGORTA SEKTÖRÜNDE İSTİHDAM

2014 yılı sonu itibarıyla Türkiye’de 38 hayat dışı, 19 hayat ve emeklilik, beş hayat ve bir adet reasürans olmak üzere toplam 63 sigorta, reasürans ve emeklilik şirketi faaliyet göstermektedir. Faaliyet ruhsatı olan ancak sözleşme akdetmeyen ya da faaliyeti durdurulmuş olan iki adet hayat dışı ve bir adet hayat sigorta şirketi ile bir adet reasürans şirketiyle birlikte sektördeki toplam şirket sayısı 67’ye ulaşmaktadır(TSB,2014).

Ülkemizde sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinde faaliyet gösteren 63 sigorta, reasürans ve emeklilik şirketinde 2014 yılı sonu itibarıyla toplam 19.305 kişi istihdam edilmektedir. Diğer yandan, sigorta ve emeklilik şirketlerinin sigortacılık faaliyetine aracılık etmek üzere kurulan ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde tutulan Levha’ya kayıt yaptırmış acente sayısı 15.587, bireysel emeklilik sisteminde aracılık yapmak üzere EGM’ye kayıtlı satışa yetkili bireysel emeklilik aracısı sayısı ise 30.046’dır. Yıl sonu itibarıyla mevcut 119 adet brokerin 83’ü sigorta ve reasürans, 32’si sadece sigorta, 4’ü ise sadece reasürans alanında ruhsat sahibidir. Sektörde mevcut 1.305 adet gerçek kişi sigorta eksperinden 593 adedi tek başına, 712 adedi ise bir tüzel kişi sigorta eksperine nezdinde çalışmaktadır. Sektörde ayrıca 1.979 adet tarım eksperine bulunmaktadır. Aktüerler siciline kayıtlı 122 aktüerden Şirketlerle anlaşmalı olarak faaliyet gösteren aktüer sayısı ise 42’dir(TSB,2014).

Yukarıda açıklanan rakamlar, sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinin 2014 yılı sonu itibarıyla 80 binden fazla kişiye direkt istihdam sağladığını göstermektedir. Aşağıdaki Tablo 3’te son beş yıla ait şirket, aracı ve personel sayılarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 3: Sigorta Sektörünün İstihdam Durumu

	2010	2011	2012	2013	2014
Toplam Şirket Sayısı	58	59	59	61	63
Hayat Dışı Sigorta Şirketi	34	35	35	36	38
Hayat Sigorta Şirketi	10	9	6	6	5
Emeklilik Şirketi	13	14	17	18	19
Reasürans Şirketi	1	1	1	1	1
Personel Sayısı	16.029	16.783	17.521	18.511	19.305
Hayat Dışı Sigorta Şirketi	9.046	9.241	9.526	9.866	10.235
Hayat Sigorta Şirketi	740	775	473	442	444
Emeklilik Şirketi	6.024	6.549	7.305	7.989	8.414
Reasürans Şirketi	219	218	217	214	212
Broker sayısı	81	92	98	111	119
Sigorta Acente Sayısı	16.205	16.616	16.827	15.494	15.587
Bireysel emeklilik Aracısı	16.716	17.868	20.176	26.639	30.046
Eksper Sayısı	1.095	1.343	1.396	1.379	1.305
Tarım Eksperi Sayısı	1.318	1.649	1.926	1.953	1.979

Kaynak: Türk Sigorta Birliği Faaliyet Raporu,2014.

31 Aralık 2014 tarihi itibarıyla merkez ve bölgelerde çalışan sayıları ve mezun oldukları eğitim kurumları Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4: Merkez ve Bölgelerde Çalışanların Sayısı (31.12.2014)*

Mezun Olduğu Eğitim Kurumu	Erkek	Kadın	Toplam	Toplam İçindeki Payı
İlkokul	93	26	119	0,01
Ortaokul ve Dengi	83	16	99	0,01
Lise ve Dengi	863	797	1.660	0,13
2 Yıllık Yüksekokul	516	1.088	1.604	0,13
Üniversite	3.667	4.059	7.726	0,61
Lisansüstü	672	685	1.357	0,11
TOPLAM	5.894	6.671	12.565	1,00

*Pazarlama elemanları dahil değildir.

Kaynak: <http://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler>

Tablo 4 incelendiğinde; merkez ve bölgelerde çalışanların %61'i üniversite mezunu iken, %13'ünün 2 yıllık yüksekokul mezunu olduğu gözlemlenmektedir. 2014 sonu itibarıyla sektör genelinde yaklaşık %15 oranında lise, ortaokul, ilkokul ve dengi okulların mezunlarının istihdam edildiği görülmektedir. Üniversite eğitimi alanlar bölüm bazında değerlendirilerek, daha ayrıntılı incelenebilir. Bu kapsamda 2 yıllık meslek yüksekokulları mezunları içinde Sigortacılık/Aktüerya eğitimi alanların payı Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5: İki Yıllık Meslek Yüksekokulu Mezunları (31.12.2014)

Mezun Olduğu Bölüm	Erkek	Kadın	Toplam	Toplam İçindeki Payı
Sigortacılık / Aktüerya	87	322	409	0,25
Diğer	429	766	1.195	0,75
TOPLAM	516	1.088	1.604	1,00

Kaynak: <http://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler>

Sigortacılık/aktüerya alanında 2 yıllık meslek yüksekokulu mezunları sadece %25 oranında sektörde istihdam edilmekte iken, diğer meslek yüksekokulu mezunlarının oranı %75' i göstermektedir. Tablo 6'da ise sektörde istihdam edilen fakülte mezunlarının bölümlere göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 6: Fakülte Mezunları (31.12.2014)

Mezun Olduğu Bölüm	Erkek	Kadın	Toplam	Toplam İçindeki Payı
Ekonomi	293	329	622	0,08
İşletme	1.131	1.359	2.490	0,32
Hukuk	71	135	206	0,03
Sigortacılık / Aktüerya	174	251	425	0,06
Mühendislik	623	342	965	0,12
Diğer	1.375	1.643	3.018	0,39
TOPLAM	3.667	4.059	7.726	1,00

Kaynak: <http://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler>

Tablo 6' ya göre; işletme eğitimi alan mezunların sektördeki istihdam oranı %32 iken sigorta/aktüerya eğitimi alanların oranı ise %6'da kalmaktadır. Benzer bir veri de lisansüstü eğitim için oluşturulmuştur(Tablo7).

Tablo 7: Lisansüstü Eğitim Görenler (31.12.2014)

Mezun Olduğu Bölüm	Erkek	Kadın	Toplam	Toplam İçindeki Payı
Ekonomi	38	43	81	0,06
İşletme	226	190	416	0,31
Hukuk	12	22	34	0,03
Sigortacılık / Aktüerya	53	50	103	0,08
Mühendislik	73	47	120	0,09
Diğer	270	333	603	0,44
TOPLAM	672	685	1.357	1,00

Kaynak: <http://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler>.

Lisans eğitimine benzer bir durum lisansüstü eğitim mezunları için de gözlemlenmiştir. Sigortacılık/Aktüerya alanlarında lisansüstü eğitim yapanların bu alandaki istihdam içindeki oranı %8 iken İşletme alanının %32 olmasıdır. Burada dikkati çeken diğer bir nokta ise; bu alandaki en büyük oranın %44 ile ekonomi ve işletme alanı dışındaki diğer alanlarda lisansüstü eğitim görenlerin olmasıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Sigorta sektörünün uluslararası rekabete açık olması nedeniyle ülke içinde ve ülke dışında etkinliği arttıracak uygulamalar ile ilerlemesi beklenmektedir. Sigortalı olma bilincinin artırılması, tasarruf oranlarının yükseltilmesi, sigortalı sayısının artırılması ülke kalkınması için son derece önemlidir. Bu kapsamda sektörün maliyetleri kontrol altına alma çabası, kamu tarafından yapılan birçok yeni düzenleme daha sağlıklı bir sigorta sektörü için gerekli görülmektedir. Özellikle son yıllarda bireysel emeklilik sistemi, tarım sigortaları alanında yapılan değişiklikler, devlet katkısı ile desteklenmesi toplumda sigortalı olma bilincinin artırılması yönünde yapılan ciddi yapılanmalardır. Benzer şekilde sektörün ihtiyacı olan veri yapılarının oluşturulma çabalarının da zamanla olumlu etkisi görülebilecektir. Bu nedenle sektörde nitelikli eleman ihtiyacının artması gündeme gelebilecektir.

Bu alanda eğitim veren bölümlerin sadece sayıca artırılmasından daha çok niteliklerinin artırılması, doçentlik alanları içine sigortacılık alanının en kısa sürede alınarak bu konuda eksikliği yaşanan akademisyen ihtiyacının karşılanmasına katkı sağlayacaktır. Uzun bir sürece bağlı olarak yaşanabilecek gelişmeler için çalışmalara en kısa sürede başlanması hem genel anlamda finans sektörü için, hem özelde sigortacılık sektörü için önemlidir.

Not: Bu çalışma 5- 6 Şubat 2016 Tarihlerinde Antalya’da düzenlenen 2nd International Congress on Education, Distance Education and Educational Technology- ICDET’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Bölükbaşı A., B. Pamukçu.(2010), Sigortacılıkta Risk Yönetimi, Genişletilmiş 2. Baskı, Türkmen Kitapevi.

Çetin, M. (2014), Sigorta Muhasebesi, Güncellenmiş 2. Baskı, Paradigma Akademi.

Gökmen, Habil.(2012) Finansal Okuryazarlık, Hiperlink Yayınları:43.

Kırkbeşoğlu, E. ve diğerleri. (2015), Risk Yönetimi ve Sigortacılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Gazi Kitapevi.

OECD/INFE Finansal Eğitim Ulusal Stratejisi Üst Düzey İlkeleri, Ağustos 2012, Organisation for Economic Cooperation and Development, 2 rue André-Pascal, 75775 Paris cedex 16, France www.oecd.org

Oksay, S. (2006) “Sigorta Eğitimi ve Bilincinin Artırılması için Yapılan Uluslar arası Çalışmalar: OECD Raporu” , Birlik’ten, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayını, Sayı:5.

SEGEM,(2011a), Türkiye’de Sigortacılık ve Aktüerya Eğitimi, Üniversitelerde Sigortacılık Lisansüstü Eğitimi Çalışma Grubu Raporu, SEGEM, 16-17 Nisan 2011.

SEGEM,(2011b), Üniversitelerde Aktüerya Lisansüstü Eğitimi Raporu, Sigortacılık Eğitim Merkezi Türkiye’de Sigortacılık ve Aktüerya Eğitimi Çalıştay Beşinci Çalışma Grubu Raporu, SEGEM, 2011.

Türkiye Sigorta Birliği Faaliyet Raporu 2014.

Türkiye Sigorta Birliği, <http://www.tsb.org.tr/resmi> istatistikler

Uralcan, G. Şebnem. (2011) Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Hiperlink Yayınları.